

начним при цьому є те, що перевірка на поліграфі дозволяє, зокрема, визначити найбільш перспективні напрями розслідування кримінального провадження, сприяє особам, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, доводити свою невинуватість.

1. Письменний Д.П. Удосконалення кримінального процесуального законодавства України: стан і перспективи / Д.П. Письменний // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 38-47.

2. Александренко О.В., Самойлов М.В. Про актуальні проблеми чинного Кримінального процесуального кодексу України / О.В. Александренко, М.В. Самойлов // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 3-8.

3. Повстаний О.В. Проблеми використання поліграфа у боротьбі з організованою злочинністю підрозділами СБ України (теоретичний аспект) / О.В. Повстаний // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2014. – № 2(33). – С. 24-27.

4. Проект Закону про доповнення Кримінального процесуального кодексу України положеннями щодо використання поліграфа (детектора брехні): проект від 12.03.2013 № 2521 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46058

Лук'янчук Наталія Сергіївна
здобувач вищої освіти
ННІ заочного навчання
та підвищення кваліфікації
Карпенко Роман Валерійович,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРАВА НА РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКІ ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЇХ ЗАХИСТ

Економічний розвиток України в XXI столітті вимагає розвитку не тільки інвестиційної діяльності, а й інтелектуальної діяльності людини, її творчості та креативного підходу, оскільки однією з ознак економічного розвитку держави є впровадження інновацій, що охоплюють усі сфери виробничої діяльності, впливають на політичні та суспільні процеси, конкурентоспроможність та імідж підприємств, установ, організацій (далі – ПУО) незалежно від їх організаційної структури та виду діяльності.

Раціоналізаторська пропозиція досить поширена в таких світових державах як Японія, США, Німеччина, при цьому не в усіх країнах її вважають

об'єктом інтелектуальної власності. Раціоналізаторську пропозицію не зазначають в Паризькій конвенції з охорони промислової власності та інших міжнародних угодах, вона охороняється на підставі договорів та регулюється національними нормативно – правовими актами (далі – НПА) [1, с. 42-45].

Питання правової охорони раціоналізаторської пропозиції в Україні регламентується Тимчасовим положенням про правову охорону об'єктів прав інтелектуальної власності і раціоналізаторських пропозицій в Україні, затвердженим Указом Президента України від 18.09.1992 року № 479/92; главою 41 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) та низкою інших НПА, що мають рекомендаційний характер і зазначають порядок складання подачі та розгляду заяв та отримання свідоцтва на раціоналізаторську пропозицію. Існує необхідність розширення законодавчої бази щодо більш детальної регламентації правової охорони раціоналізаторських пропозицій.

Відповідно до чинного законодавства України раціоналізаторська пропозиція – це особливий об'єкт інтелектуальної власності, що характеризується новизною в межах ПУО, де був поданий; є корисним та комерційно цінним для ПУО, що дозволяє стримати економічний, технічний та інший позитивний ефект; є результатом особливої творчої праці заявника [2, с. 195-197].

Важливими ознаками раціоналізаторських пропозицій є новизна на локальному рівні в межах конкретного ПУО; корисність і можливість використання згідно з умовами і планами ПУО; конкретність вирішення завдання з інструкціями що і як треба робити, щоб одержаний бажаний результат; технічність та організаційність, що означає вирішення практичних завдань за допомогою технічно-організаційних засобів; спрямованість на удосконалення виробничих процесів.

Вагомим чинником, що перешкоджає розвитку інноваційної діяльності є проблема правової неврегульованості усіх аспектів відносин у сфері раціоналізаторських пропозицій. Існує нагальна потреба прийняття загальнодержавного НПА, а саме: Закону України «Про захист раціоналізаторських пропозицій» з метою визначення ознак охороноздатності; встановлення порядку виплати винагороди, а також прав і пільг авторів та сформування правовий механізм їх захисту [3, с. 56-60].

Юридичні особи мають свободу у виборі порядку оформлення прав на раціоналізаторські пропозиції. При цьому деякі юридичні особи не мають власних оригінальних правил щодо раціоналізаторських пропозицій (далі – РП) та керуються НПА, що є рекомендаційними за своїм призначенням.

Досягненням для державної політики у сфері інновацій можна вважати затвердження у 2013 році інструкції про організацією раціоналізаторської роботи в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації (далі – Держспецзв'язку), яка визначає важливі організаційні моменти оформлення РП в підрозділах Держспецзв'язку. Це можна зазначати як позитивний приклад для стимулювання використання РП [4].

Як показує практика в Україні не поширена практика реєстрації раціо-

налізаторських пропозицій, що призводить до негативних наслідків, оскільки правова позиція Верховного суду України (далі – ВС) зводиться до того, що для виникнення права на РП повинна бути така сукупність юридичних фактів: подання автором заявки, яка відповідає встановленим вимогам; визнання юридичною особою поданої пропозиції раціоналізаторською та прийняття її до використання; укладення договору між автором та юридичною особою про розмір винагороди та строки її виплати. На обсяг правової охорони РП впливає її опис, а також креслення, якщо вони подані, про це вказано у ст. 482 ЦК [5, с.59-61].

Цікавою особливістю РП є те, що особи, які надавали автору тільки технічну допомогу не вважаються співавторами. Суб'єктами права на РП є з одного боку, фізична особа – автор РП, а з іншого боку – юридична особа або фізична особа – підприємець, яка використовує найману працю і є стороною трудової угоди згідно з якою автор зобов'язується виконувати роботу і підпорядковується внутрішньому трудовому розпорядку.

Особисті немайнові та майнові права автора РП захищаються в судовому порядку, окрім оскарження відмови про прийняття заявки керівником ПУО до якого ця заява була подана. Охоронним документом, що засвідчує право інтелектуальної власності на РП є посвідчення, що видається юридичною особою до якої була подана заява [6, с. 371-374].

Проте норми чинного ЦК не містять посилань на те який саме документ засвідчує право на РП. Це питання врегульовано Тимчасовим положенням про правову охорону об'єктів промислової власності та РП в Україні відповідно до якого правостановлюючим документом є свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію, яке діє у межах ПУО, що його видало.

Невирішеними також є питання щодо законодавчого врегулювання оформлення, подання і розгляду заяв на РП. Це питання віднесено для відання суб'єктів господарювання. Тому кожне ПУО розробляє внутрішній акт за допомогою методичних рекомендацій, затверджених наказом Держпатенту України [7, с. 68-70].

РП також не може бути предметом договору комерційної концесії, оскільки вона не є виключною інтелектуальною власністю конкретних суб'єктів. Але відповідно до ст. 1107 ЦК, що регламентує розпорядження майновими правами інтелектуальної власності можна укласти ліцензійний договір або договір про передання виключних прав інтелектуальної власності. Також можливо передбачити укладення субліцензійного договору для надання іншій особі (субліцензісту) субліцензію на використання РП [8, с. 396].

Вартим уваги є недостатнє відображення у ЦК порядку матеріального заохочення раціоналізаторів, не вказано чітких ставок винагороди, а це робить умовною оплату праці раціоналізатора. Невизначеним також залишається механізм розрахунку суми авторської винагороди за використання РП. Така ситуація робить автора беззахисним у відносинах з власниками

ПУО. У той же час роботодавців відсутні додаткові стимули для впровадження РП.

Потрібно зазначити, що на сьогодні в Україні існує мало громадських організацій, що захищають інтереси раціоналізаторів та здатних виконувати свої статутні обов'язки. Це свідчить відсутність державного інструменту стимулювання раціоналізаторської діяльності [9, с. 192-195].

Отже можна зробити висновок, що для належного розвитку раціоналізаторської пропозиції потрібно прийняти НПА щодо більш детальної регламентації правовідносин у сфері раціоналізаторських пропозицій; призначити конкретний орган виконавчої влади, що вирішуватиме проблеми раціоналізаторської діяльності; визначити порядок призначення матеріальної винагороди та морального заохочення раціоналізаторів; залучити іноземний капітал для фінансування підтримки проектів авторів раціоналізаторських пропозицій; підтримати розвиток громадських організацій щодо захисту прав і законних інтересів раціоналізаторів; вдосконалити систему захисту раціоналізаторських пропозицій як об'єктів конфіденційної інформації; за позначити міжнародне співробітництво у сфері захисту прав інтелектуальної власності РП відповідно до вимог міжнародних стандартів.

1. Леонід Тарасенко. Раціоналізаторська пропозиція в законодавстві України /Тарасенко Леонід//Політологія. Соціологія. Право. Вісник НГУУ «КПП». – 2014 – вип.. 4. – с. 42-45.

2. Жарінова А. Інтелектуальна власність – інструмент успішного бізнесу/А.Жарінова//Інтелектуальна власність в Україні – вип.. 9. – 2015. С. 195-197

3. Цирфа Г.О. Права на раціоналізаторські пропозиції та їх захист /Г.О.Цирфа[Електронний ресурс]. –Режим доступу: www.novaosssriva.com/files/rirfa2016paf.

4. Інструкція про організацію раціоналізаторської роботи в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації, затверджена Наказом Держспецзв'язку України № 495 від 02.09.2013 [Електронний ресурс].- Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

5. Горнісевич А. Деякі проблеми регулювання відносин щодо результатів інтелектуальної діяльності /А.Горнісевич//Інтелектуальна власність в Україні – 2014 – №10-с. 59-61

6. Іващенко В.А. Правові проблеми реалізації прав та раціоналізаторські пропозиції в Україні /В.А.Іващенко//Питання інтелектуальної власності.-2012.-вип. 5. С. 371-374

7. Швець Г. До питання про правову охорону раціоналізаторських пропозицій /Г.Швець//Теорія і практика інтелектуальної власності.-2017.-№1.- с. 68-70

8. Жигалкін І.П. До питання гарантій для працівників – авторів винаходів, корисних моделей, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій /І.П.Жигалкін [Електронний ресурс].- Режим доступу: www.aspace.neu.cdu.ua

9. Шевченко В.В. Раціоналізаторська діяльність в Україні: проблеми і шляхи їх вирішення/В.В.Шевченко//Вісник Донбаської державної машинобудівної академії.